

יתברך לגמרי מבלי נטיה ימין ושמאל, ולפיכך אמר הגיע לפרשת דרכים אז יודע שהוא מהלך בדרך הישר נכחו מבלי נטיה ימין ושמאל. ובגמרא מאי פרשת דרכים ומפרש לרב חסדא זה תלמיד חכם ויום המיתה, כי בעודו בגוף אין האדם בדרך הישר אשר הוא נוכח ה' כי יש לגוף מצד עצמו נטיה והסרה מן הישר, ולפיכך יום המיתה נקרא פרשת דרכים שאז הוא מסולק מן הגוף ואז האדם הולך נכחו אל עולם הבא. ולרב נחמן בר יצחק זה תלמיד חכם ויראת חטא, כי יראת חטא מעמידו על הדרך נוכח ה' מבלי נטיה ימין ושמאל עד שדרכו נוכח השם יתברך. וזה נקרא פרשת דרכים, אשר כל פרשת דרכים הדרך ההוא מביאו אל תכלית הליכתו שאין לו הסרה כלל, ואין להקדוש ברוך הוא בעולמו רק יראת שמים. כי אף שאינו בעל עבירה רק שאין לו יראת שמים לא נקרא פרשת דרכים, שאין הדרך מביאו לגמרי להיות עם השם יתברך רק כאשר יש לו יראת שמים. ולמר זוטרא זה תלמיד חכם דמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא, פירוש ההלכה שהוא האמת והישר, ואף שאר התורה גם כן נקראת תורה ויש עליה שכר גם כן, מכל מקום יש לו קצת נטיה מן דרך האמת, אבל תלמיד חכם דמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא זה הדרך נקרא פרשת דרכים שהוא נבדל ומיוחד משאר דרכים. וכל זה מורה כי התורה היא שמביאה האדם אל השם יתברך ולהיות זוכה לעולם הבא וביותר כאשר מכוין הלכה:

ובמסכת נדה (בסופה) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם אל תקרי הליכות עולם אלא הלכות עולם עד כאן. בארו בזה המעלה העליונה שיש לתורה ובפרט מי ששונה הלכות, כי מי שחשב כי עיקר הלמוד לאדם בחכמה ששיג בנמצאים ובגלגלים ובמלאכים, ולא נתנה מדריגה זאת לתורה לנזיקין ולטומאה ולטהרה, דבר זה הוא מכשלה גדולה מאוד, גם בארנו זה אצל קינין ופתחי נדה (אבות פ"ג) והבאנו המאמר הזה שם, ולכך במאמר הזה בא לומר כי עיקר הצלחת האדם כאשר למודו בהלכה. וביאור זה, כי ההלכה הוא אמתת התורה עד שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, וזה לשון

הלכה אשר שמשו בו חכמים לומר הלכה כך וכך, כלומר הליכה היא יושר הדרך שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל הוא כך, ולכך דבר זה מביא אל חיי עולם הבא כי הדרך אל עולם הבא צריך שלא יהיה נוטה לא לימין ולא לשמאל, וכמו שבארנו לפני זה מאי פרשת דרכים זה תלמיד חכם שמסיק ליה שמעתתא אליבא דהלכתא והרי כי פרשת דרכים הוא הדרך הפורש מן הדרכים שהם נוטים מן הישר והוא הולך ביושר. וזה שאמר כל מי ששונה הלכות מובטח שהוא בן עולם הבא דכתיב הליכות עולם לו, כלומר שיש לו ההליכה והדרך אל עולם הבא ע"י הלכות של תורה. ולכך אמר גם כן התנא קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות וכמו שהתבאר שם לא שאר חכמות. והוא יתברך יתן חלקינו עם השונים הלכות, ועם השונים לשנות טעמים בדברים אחרים לא להתערב:

ובפ"ק דמ"ק (ט' ע"ב) כתיב וכל חפציד לא ישוו בה הא חפצי שמים כמו המצות ישוו בה וכתוב וכל חפצים לא ישוו בה פירוש אפילו המצות שהם חפצי שמים, ומתוך לא קשיא הא במצוה שאי אפשר שתעשה על ידי אחרים הא במצוה שאפשר שתעשה על ידי אחר. פירוש כי התורה היא השכל העליון שנתן השם יתברך לעולם, ובודאי מעלת השכל הוא יותר על החפצים שהם גשמיים, ואפילו חפצי שמים שהם המצות, דסוף סוף הם מעשים שהאדם עושה בגופו הגשמי אף כי לא ידע טעם המצוה, וכמו שבארנו בהקדמת אבות ולכך כל חפצי שמים לא ישוו בה. אמנם אם אי אפשר שתעשה על ידי אחרים בודאי המצוה קודמת, וביאור דבר זה, כי אם יאמר אדם אלמוד תורה ולא אעשה סוכה ולולב בודאי המצוה קודמת, כי המצוה כשלא נעשה יש כאן חסרון גדול, שהמצוה היא חיוב על האדם, ואילו התורה היא מעלה לאדם ומכל מקום אם אין התורה אין כאן חסרון כל כך. וזה ההפרש שיש בין התורה ובין המצות, כי המצות אם לא יעשה אותם האדם הוא חסר לגמרי, שהרי מצות התורה הם רמ"ח כמספר איברי האדם, עד שהמצוה היא משלמת האדם שאם אין המצוה כאלו האדם חסר אבר אחד. כי המצוה שהיא על ידי מעשה האדם שנעשה על ידי גופו הגשמי, היא קרובה יותר אל האדם